

e-ISSN: 2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
Pamukkale University Journal of Divinity Faculty

Güz/Autumn, 2024, 11 (2), 518-538

EBÛ TÂLİB'İN ŞİİRLERİNDE HZ. MUHAMMED (S.A.V.)
Prophet Muhammed in the Poems of Ebu Talib

Kenan YENİCELİ

Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, kenanyeniceli@gmail.com Orcid: 0000-0002-2468-2072.

Ahmet GÜR

Dr. Öğr. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, saadetasrı2020@hotmail.com Orcid: 0000-0003-4273-4272.

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Types: Araştırma Makalesi/Research Article
Geliş Tarihi / Received: 08.08.2024
Kabul Tarihi / Accepted: 20.11.2024
Yayın Tarihi / Published: 31.12.2024
Cilt / Volume: 11
Sayı / Issue: 2
Sayfa / Pages: 518-538

Atıf / Cite as: Yeniceli, Kenan. Gür, Ahmet "Ebû Tâlib'in Şiirlerinde Hz. Muhammed (S.A.V.)" (Prophet Muhammed in the Poems of Ebu Talib). *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi-Pamukkale University Journal of Divinity Faculty* 11/2 (2024), 518-538. DOI: 10.17859/pauifd.1530158.

İntihal / Plagiarism: Bu makale, Ithenticate intihal tarama programı ile taranmıştır. Ayrıca iki hakem tarafından da incelenmiştir. / This article has been scanned with Ithenticate plagiarism screening program. Also this article has been reviewed by two referees.

Çıkar Çatışması / Conflict of Interest: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir. The Author declared that there is no conflict of interest

Finansal Destek / Grant Support: Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir. / The authors declared that this study has received no financial support.

2148-4899

Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (PAUİFD), 11 (2) 2024: 518-538

EBÛ TÂLİB'İN ŞİİRLERİNDE HZ. MUHAMMED (S.A.V.) *

Kenan YENİCELİ*

Ahmet GÜR**

Öz

Bu çalışma, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'in şiirlerinde yeğeni hakkındaki tasvir ve methiyeleri ele almaktadır. Çalışmada öncelikle Ebû Tâlib'in şairlik yönü ve Arap edebiyatındaki yeri incelenmiştir. Çalışmayı önemli kılan nokta, Ebû Tâlib'in şiirlerinin İslam öncesi Arap toplumunun dil, kültür ve değerlerini yansıtan bir kaynak olmasıyla birlikte, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) erken dönem peygamberlik mücadelesine ilişkin önemli bilgiler sunmasıdır. Yöntem olarak, Ebû Tâlib'in şiirleri niteliksel bir inceleme ve yorumlama yöntemiyle değerlendirilmiştir. Bu süreçte, şiirlerin edebi türleri, içerik temaları ve tarihsel bağlamı analiz edilmiştir. Sonuç olarak, Ebû Tâlib'in şiirleri, yalnızca bir edebi ürün değil, aynı zamanda tarihsel bir belge niteliği taşımaktadır. Bu şiirler, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) üstün ahlaki niteliklerini, erken dönem davet sürecindeki zorluklarını ve Ebû Tâlib'in ona olan desteğini anlamak açısından önemli bir kaynak teşkil etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Arap Şiiri, Câhiliye, Ebû Tâlib, Hz. Muhammed (s.a.v.), Methiye

Prophet Muhammed in the Poems of Ebu Talib

Abstract

This study deals with the descriptions and eulogies about his nephew in the poems of Abû Thâlib, the uncle of Prophet Muhammad. Firstly, Abû Thâlib's poetry and his place in Arabic literature are analysed. What makes the study important is that Abû Thâlib's poems are a source reflecting the language, culture and values of the pre-Islamic Arab society, as well as providing important information about the Prophet's early prophetic struggle. As a method, Abû Thâlib's poems were evaluated through a qualitative analysis and interpretation method. In this process, the literary genres, content themes and historical context of the poems were analysed. In conclusion, Abû Thâlib's poems are not only literary products but also historical documents. These poems constitute an important source for understanding the Prophet's superior moral qualities, his difficulties in the early invitation process, and Abû Thâlib's support for him.

---

* Yazarlar makalede Etik Kurul İzni gerektirecek bir durum bulunmadığını beyan etmiştir.

* Dr. Öğr. Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, kenanyeniceli@gmail.com Orcid: 0000-0002-2468-2072.

** Dr. Öğr. Gör., Kilis 7 Aralık Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Temel İslam Bilimleri, Arap Dili ve Belagatı Ana Bilim Dalı, saadetasrı2020@hotmail.com Orcid: 0000-0003-4273-4272.

Keywords: Arabic Poetry, Ignorance, Abu Talib, Prophet Muhammad, Eulogy

Structured Abstract

In pre-Islamic Arab society, poetry was not merely an aesthetic activity but also served as a crucial medium for expressing the prestige and eloquence of individuals and tribes. Poets held a significant position within their communities, and their compositions often encompassed themes such as praising their tribes, exalting heroism, emphasizing moral values, and reflecting societal norms. Within this context, Abu Talib, the uncle of Prophet Muhammad, emerged as a distinguished poet recognized for his contributions to the field of Arabic language and literature during his era. Abu Talib's poetry holds considerable significance both from a literary and historical perspective. His poems are frequently cited in foundational works of Arabic language and literature, underlining their importance and the enduring impact of his literary legacy. Abu Talib's poetry is an invaluable resource for understanding the language, culture, and values of pre-Islamic Arab society. A thorough examination of his poetry collection reveals that he composed works in various genres, including *fakhr* (boasting), *marthiya* (elegy), *madih* (praise), and *hikmah* (wisdom). Among these genres, poems dedicated to Prophet Muhammad stand out due to their prevalence. Abu Talib's poems about Prophet Muhammad vividly illustrate his unwavering support, deep affection, and loyalty towards his nephew. Having been a witness to Muhammad's life from his birth through the first decade of his prophetic mission, Abu Talib's love for his nephew was rooted not merely in tribal and familial bonds but also in the Prophet's exemplary and distinguished qualities. In his poetry, Abu Talib extolled the Prophet for his outstanding moral virtues. He explicitly articulated that Muhammad was a prophet sent by God and that he received divine revelations. Abu Talib also emphasized Muhammad's role as a wise advisor and highlighted his noble and virtuous lineage. Through his verses, he poignantly addressed the abandonment and lack of support Muhammad faced from his tribe during the early stages of his mission, the struggle against falsehood, and the myriad difficulties he encountered. Abu Talib expressed his steadfast support for his nephew with remarkable clarity and conviction, declaring that his support would persist until his death. Throughout his poetry, Abu Talib consistently underscored his love, compassion, and mercy towards Muhammad, making his devotion and support unmistakably clear. Furthermore, Abu Talib's poetry reflects his belief and commitment to the teachings of the new religion advocated by his nephew. His poems convey a profound faith in Muhammad's prophethood and the responsibilities that this faith entailed. However, it is worth noting that there are scholarly views suggesting that Abu Talib did not openly embrace his nephew's call due to concerns about tribal backlash. This study, in order to maintain its focus, will not delve into the debates regarding Abu Talib's conversion to Islam. Nonetheless, while Abu Talib openly praised Muhammad's moral virtues and prophetic mission, he also addressed his own beliefs and the societal impacts of the new religion in his poetry. His praises of Muhammad reveal a deep respect for the prophetic mission and a belief in the transformative changes it would bring to society. In conclusion, Abu Talib's poetry is a critical resource for understanding the language, culture, and values of pre-Islamic Arab society. Additionally, these poems provide valuable insights into the challenges and struggles faced by Prophet Muhammad during the early stages of his prophetic mission. The support and loyalty evident in Abu Talib's poetry highlight the difficulties Muhammad encountered and the resistance he faced in his prophetic role. Thus, Abu Talib's poetry holds significant literary and historical value, representing a vital component of Arabic literature. His works not only celebrate the cultural and linguistic heritage of pre-Islamic Arabia but also document the early sociopolitical and religious context in which Islam began to spread. Abu Talib's poems, through their rich thematic content and historical context, offer scholars a profound understanding of the early Islamic era, underscoring the enduring influence of poetry in capturing and conveying the essence of societal transformation.

GİRİŞ

Bilindiği üzere şiir, Câhiliye dönemi Arap edebiyatında önemli bir yer işgal etmektedir. Câhiliye döneminde şiir, sadece bir edebi ürün olarak değil aynı zamanda toplum içerisinde söz söyleme gücü ve şaire itibar sağlayan bir vasıta olarak da kabul edilmiştir. Bu dönemde şairler, mensubu oldukları kabileleriyle övünmek, kabile reislerini methetmek, mühim hadise ve savaşları anlatmak, insanlara ahlaki tavsiyeler vermek ve yaşadıkları toplumda var olan cömertlik, yardımseverlik, cesaret vb. değerleri yansıtmak gibi çok çeşitli fonksiyonlar icra etmişlerdir. Bu bağlamda Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden ve Hz. Muhammed'in (s.a.v.) amcası olan Ebû Tâlib (ö. 620) de şairliği ile kendini gösteren önemli ve etkili bir isim olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ebû Tâlib, Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları kolundan gelen ve Mekke'de sözü geçen saygın bir ailenin ferdidir. Zira o vefatına kadar Hâşimoğulları'nın liderliğini yapmıştır. Diğer yandan yeğeni Hz. Muhammed'i (s.a.v.) himaye ederek tarihi bir rol oynamıştır. Fakat onun yeğeni için bu koruyucu rolü, yalnızca akrabalık bağıyla şekillenmemiş aynı zamanda edebi bir destekle de kendini göstermiştir. Zira Ebû Tâlib'in şiirlerinin¹ geneline hâkim olan ana tema, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) dürüstlüğü, doğruluğu ve erdemliliği gibi üstün yönleri olmuştur.

Ebû Tâlib'in şiirleri, gerek edebi gerekse de tarihi yönden önemli bir kıymete ve konuma sahiptir. Zira bu şiirler, Câhiliye dönemi Arap toplumunun dilini, kültürünü ve değerlerini anlamak için mühim bir kaynak oluşturmaktadır. Aynı zamanda bu şiirler, Rahip Bahîrâ olayı,² Kureyş müşriklerinin Müslümanları zor duruma düşürmek için uyguladıkları boykot kararının kaldırılması,³ Habeşistan'a yapılan ikinci hicret,⁴ Hz. Hamza'nın Müslüman olması⁵ gibi Hz. Peygamber'in (s.a.v.) hayatında önemli yer tutan tarihi olaylar hakkında da önemli bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda Ebû Tâlib'in özellikle Hz. Peygamber'e bakışına yönelik şiirleri üzerinde yapılacak olan bu çalışma, Arap edebiyatının ve erken dönem İslam tarihinin önemli bir parçasını aydınlatmayı amaçlamaktadır.

¹ Bu çalışma, Muhammed Altuncî'nin tahkikini yaptığı "*Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*" adlı eserini esas almıştır. Muhakkik, bu eserde Ebû Tâlib'e atfedilen şiirleri derlemiştir. Bu dîvânda, toplamda 65 şiir bulunmaktadır. Ön sözde belirtildiği üzere bu eserin temel kaynağı, 1951 yılında yayımlanan Ezher Şeyhi Muhammed Halîl el-Hatib'in "*Ğâyetü'l-metâlib fi şerhi Dîvân-ı Ebî Talib*" adlı kitabıdır. Halîl el-Hatib, bu eserini Bağdat'taki Âlu's-Seyyid İsâ el-'Attar kütüphanesinde bulunan ve Ebu Heffân Abdullâh b. Ahmed b. Harb el-Basrî el-Mehzemî'ye ait olan, içinde Ebû Tâlib'e nisbet edilen 500'den fazla beyit barındıran "*Şi'ru Ebî Tâlib*" el yazması ile 'Ali b. Hamza el-Basrî et-Temîmî'ye ait "*Dîvânu Ebî Tâlib*" adlı el yazmasından yararlanarak kaleme almıştır. (Bk. Lütfullah Yavuz, "Ebu Tâlib b. Abdilmuttalib'in 'Kaside-i Şi'biyye'si Üzerine", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/4 (2009), 306.)

² Ebû Tâlib 'Abdümenâf b. 'Abdilmuttalib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, thk. Muhammed Altuncî (Beyrut: Dâru'l Kitâbi'l 'Arabî, 1994), 87-88.

³ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 33.

⁴ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 20.

⁵ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 43.

Bu makalede, Ebû Tâlib'in edebi kişiliğinden hareketle Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında söylediği şiirlerin incelenmesi yapılacaktır. İlk olarak, Ebû Tâlib'in edebi kişiliği ve şiirleri başlığı altında onun şairliği ve söylemiş olduğu şiirlerin değeri, Arap dili alanında öne çıkan âlimlerin onun şiirinin kıymeti ile ilgili görüşleri ve şiirinden yapılan istişhâdlar örnekleriyle ortaya konmaya çalışılacaktır. Ayrıca bu başlık altında onun methiye, mersiye, fahr gibi şiir türlerinde söylemiş olduğu örnekler verilecektir. Şiirlerinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) nitelikleri başlığı altında da Ebû Tâlib'in Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında söylemiş olduğu şiirler içerik açısından değerlendirilip yorumlanacaktır.

1. Ebû Tâlib'in Edebi Kişiliği ve Şiirleri⁶

Asıl ismi, Ebû Tâlib 'Abdümenâf b. 'Abdilmuttalib b. Hâşim el-Kureşî el-Hâşimî'dir. Mekke'de miladi 535 yılında doğmuştur. Risaletin 10. yılı olan 26 Recep 620 yılında Mekke'de vefat etmiştir.⁷

Arap dili ve edebiyatı âlimi İbn Sellâm el-Cumahî'ye (ö. 231/846 [?]) göre Ebû Tâlib, şiirlerindeki kelime seçimlerinde başarılı ve oldukça yetenekli bir şairdir.⁸ Zira el-Cumahî, Ebû Tâlib'i şiirlerindeki meziyetler nedeniyle Mekke'nin önde gelen şairleri arasında⁹ kabul edilen Kureyş kabilesinin meşhur şairi Abdullah b. ez-Ziba'ra'dan (ö. ?) sonra ikinci sıraya almıştır.¹⁰ Ebû Tâlib, belîğ bir şair olarak bilinmekte olup, Sîbeveyhi (ö. 180/796) ve el-Câhiz (ö. 255/869) gibi Arap dili alanında önemli âlimler onun şiirleriyle istişhâdda bulunmuştur.¹¹ Bu durum, onun şiir alandaki yeteneğini kanıtlayan önemli bir göstergedir.¹² Yaşadığı dönemde nahiv ilminin en yetkin âlimi olarak kabul edilen Sîbeveyhi, Ebû Tâlib'in birtakım beyitleriyle istişhâdda bulunmuştur. Mesela o, mübâlağalı ism-i fâil yapılarından olan

⁶ Ebû Tâlib'in hayatı ve yaşadığı çevre, siyer kitaplarında detaylı bir şekilde anlatıldığı için bu bölümde bahsi geçen konuların üzerinde durulmayacaktır.

⁷ Ebû Muhammed Ali b. Ahmed İbn Hazm el-Endelüsî, *Cemheretü'l-ensâbi'l- Arab* (Beyrut: Dâru'l Kütübi'l İlmiyye, 1983), I, 464; 'Abbâs el-Kummî, *el-Kunâ ve'l-elkâb* (Beyrut: Müessesetü'n-Neşri'l-İslâmî, 1329), I, 149-150.

⁸ Ebû 'Abdillâh Muhammed b. Sellâm b. 'Ubeydillâh b. Sâlim el-Cumahî, *Tabakâtu fuhûli's-su'arâ'*, thk. Taha Ahmed İbrâhîm (Kahire: Dâru'l-Kütübi'l-İlmiyye, 2001), 244.

⁹ el-Cumahî, *Tabakâtu fuhûli's-su'arâ'* adlı eserini kendi içinde beş bölüme ayırmıştır. Bu bölümler sırasıyla Câhiliye devri şairleri, mersiye şairleri, içerisinde Medine, Mekke, Tâif ve Bahreyn'de yaşamış olan şehir şairleri, Yahudi şairleri ve İslâm şairleridir. Ebû Tâlib'i ise şehir şairleri kategorisine almıştır. (Bk. Zülfikar Tüccar, "İbn Sellâm el-Cumahî", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1999), 20/313.)

¹⁰ el-Cumahî, *Tabakâtu fuhûli's-su'arâ'*, 233.

¹¹ Fuat Sezgin, *Târîhu't-türâsi'l-Arabî*, çev. Mahmûd Fehmî Hicâzî (Riyâd: Câmiatü'l-İmâm Muhammed b. Suûd el-İslâmiyye, 1991), II, 285.

¹² Ethem Ruhi Fığlalı, "Ebû Tâlib", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1994), 10/238.

ضَرْوْبُ vezninin kullanımı ile ilgili olarak Ebû Tâlib'in aşağıdaki beytinde geçen ضَرْوْبُ kelimesini örnek olarak vermiştir (Tavîl):¹³

ضَرْوْبُ بِنَصْلِ السَّيْفِ سَوْقَ سِمَانِهَا إِذَا عَدِمُوا زَادًا فَإِنَّكَ عَاقِرٌ

"Devenin besili bacaklarına keskin kılıçla çokça vuran var. Azıksız kaldıklarında sen de deveyi ayağından kesip yere düşürürsün."

Yine Sîbeveyhî, إِنَّ nin kardeşlerinden olan لَيْتَ nin i'râbı ile ilgili olarak Ebû Tâlib'in şu beytiyle istişhâdda bulunmuştur (Haff):¹⁴

لَيْتَ شِغْرِي مُسَافِرَ بْنَ أَبِي عَمْرٍو وَلَيْتَ يَقُولُهَا الْمُخْرُونُ

"Ey hüzünlü Müsâfir b. 'Amr! Keşke bilseydim keşke demenin hüzne bir faydasının olmadığını."

Arap edebiyatının en büyük nesir yazarlarından kabul edilen el-Câhiz, مِئْسَأَةٌ kelimesinin العَصَا anlamında¹⁵ kullanıldığı ile alakalı olarak şiirden istişhâdda bulunmak istediğinde Ebû Tâlib'in aşağıdaki beytine müracaat etmiştir (Tavîl):¹⁶

أَمِنْ أَجْلِ حَبْلِ لَا أَبَاكَ عُلُوْتُهُ بِمِئْسَأَةٍ قَدْ جَاءَ حَبْلٌ وَأُخْبِلُ

"Ey babasız kalasıca! İp dediğin nedir ki bir ip yüzünden mi onu sopayla öldürdün."

Araplarda Câhiliye döneminden itibaren şiirin sonraki nesillere aktarılmasında sözlü rîvâyet metodunun yaygın bir şekilde kullanıldığı bilinmektedir. Câhiliye döneminde nesep âlimleri ilimlerini kendilerinden önceki üstatlarından veya çağdaşlarından almışlardır. Aynı durum şiir rivayetinde de uygulanmıştır.¹⁷ Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ashabı ve Ebû Tâlib'in ailesinden gelenler onun şiirlerini nakledip rivayet etmeye devam etmiştir. Hicrî I. asrın sonu ve II. asrın başları olan tedvin asrına kadar Câhiliye şiirinin sonraki nesillere rivayet yoluyla nakledilmesinde izlenen yol Ebû Tâlib'in şiirleri için de geçerli olmuştur.¹⁸ Tedvin dönemiyle birlikte Arapların dillerini ve şiirlerini bir araya getiren siyer ve tarih âlimleri, Ebû Tâlib'in

¹³ Ebû Bişr Sîbeveyhi 'Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî, *el-Kitâb*, thk. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1988), I, 111; *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammi'n-Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 46.

¹⁴ Sîbeveyhi, *el-Kitâb*, III/260-261; *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammi'n-Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 93.

¹⁵ Her iki kelimedede sopa anlamına gelmektedir.

¹⁶ el-Câhiz, *el-Beyân ve't-tebyîn*, thk. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn (Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1998), III, 30; Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammi'n-Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 61.

¹⁷ Nâsiruddîn el-Esed, *Masâdiru's-şi'ri'l-câhilî* (Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1988), 255.

¹⁸ Hanâ 'Abbâs 'Uleyvî Keşkûl, *Şi'ru Ebî Tâlib: Dirâse Edebiyye* (Necef: Mektebetü'r-Ravda el-Hayderiyye, 2011), 54.

şiiirlerini de toplayıp kaydetmişlerdir.¹⁹ Erken dönemden itibaren onun şiiirleri, temel kaynaklarda yer almaya başlamıştır.²⁰ Diğer yandan Sîbeveyhi (ö. 180/796), İbn Hişâm (ö. 218/833), İbn Sellâm el-Cumahî (ö. 231/846) ve el-Câhiz (ö. 255/869) gibi âlimlerin eserlerinde onun şiiirlerinden bahsetmeleri, Ebû Tâlib'in şairlik yönünün güvenilirliği için önemli referans kaynakları olmuştur.

Ebû Tâlib, şiiirlerinde daha çok yeğeni Hz. Muhammed'e (s.a.v.) olan sevgi ve bağlılığını ön plana çıkarmış; cömertlik, erdemlilik, cesaret ve adalet gibi değerleri yüceltmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında söylenen ilk methiyelerin, genel kanaate göre İslam'ın yayılmaya başladığı ve Müslümanların Medine'de güç kazandığı dönemde ortaya çıktığı düşünülmektedir. Ancak, Ebû Tâlib'in Müslüman olup olmadığına ilişkin tartışmalar bir kenara bırakılıp onun Hz. Peygamber'i (s.a.v.) öven şiiirleri incelendiğinde, bu methiyelerin ilk örneklerinin Ebû Tâlib tarafından verildiği görülmektedir.

Ebû Tâlib'in şiiirleri, derin duygular, anlamlı öğütler, bilgece sözlerin hatta tehdit dolu ifadelerin bile bulunduğu güçlü temalarla doludur.²¹ Mesela Ebû Tâlib, başta Ebu Leheb olmak üzere lideri olduğu Hâşimoğulları'nın tamamına Hz. Peygambere (s.a.v.) destek olmaları çağrısında bulunmuştur. Şayet bu çağrısına karşılık verilmezse tek başına da kalsa Onu (s.a.v.) desteklemeye devam edeceğini tehditkâr bir dil kullanarak şöyle ifade etmiştir (Hafif):²²

قُلْ لِعَبْدِ الْعَزَىٰ أَخِي وَشَقِيقِي وَبَنِي هَاشِمٍ جَمِيعاً عَزِينَا
وَصَدِيقِي أَبِي عِمَارَةَ وَالْإِخْوَانَ طَرّاً وَأَسْرَتِي أَجْمَعِينَا
فَاغْلَمُوا أَنَّنِي لَهُ نَاصِرٌ وَمُجْرٌّ بِصَوْلَتِي الْخَالِدِينَا
فَأَنْصُرُوهُ لِلرَّحِمِ وَالنَّسَبِ الْأَدْنَىٰ وَكُونُوا لَهُ يَدَاؤَ مُصَلِّتِينَا

"Söyleyin ki öz kardeşim 'Abdül'uzzâ'ya (Ebu Leheb'e) ve dağınkı haldeki Benî Hâşim'in her bir ferdine,

Dostum Ebû 'Imâra (el-Velîd b. el-Mugîre) ile kardeşlerinin hepsine ve aile fertlerimin tamamına,

¹⁹ Ali Kâsım Muhammed Muhammed, *Ebû Tâlib ve Hassân b. Sâbit'in Divanlarında Hz. Peygamber'in Methi* (Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021), 26.

²⁰ Konu ile ilgili örnekler için bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, thk. Ömer 'Abdusselâm Tedmürî (Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1990), II, 23-24; Buhârî, *İstiskâ*, 3; Beyhakî, VI, 141.

²¹ Ömer Ünal, "Ebû Tâlib: Hayatı ve Edebi Kişiliği", *Ekev Akademi Dergisi* 17 (Güz 2003), 117.

²² Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Amî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 92.

Bilin ki ben Onu (Hz. Muhammed'i) destekleyeceğim ve saldıracığımı Onu yüzüstü bırakanlara,

Yakın nesep ve akrabalık bağından dolayı Ona yardım edin ve Onu müdafaa edin kılıçlarımızla."

Ebû Tâlib yakınlarını kaybettiğinde onların yasını ebedileştirmek için mersiye türünde beyitler söylediği de olmuştur. Mesela babası Abdülmuttalib'in vefatı nedeniyle inşâd ettiği bir mersiyede onu kaybetmenin vermiş olduğu hüznü şöyle dile getirmiştir (Basît):²³

أَبكى الغيُونَ وَأندرى دَمْعَهَا دَرراً مُصَابُ شَيْبَةٍ بَيْتِ الدِّينِ وَالكَرَمِ
 كَانَ الشُّجَاعَ الجَوَادَ الفَرْدَ سُودَدَهُ لَهُ فَضَائِلُ تَعْلُو سَادَةَ الأَمَمِ
 هُوَ الرَّئِيسُ الَّذِي لا خَلْقَ يَقدُمُهُ غَدَاةَ بِحَمِي عَنِ الأبطالِ بِالعَلَمِ
 العَامِرُ النَّبِيتِ بَيْتِ اللهِ يَمْلؤُهُ نوراً فَيَجْلُو كُسوفَ الفَحطِ وَالظُّلَمِ
 بَكَتْ قُرَيْشٌ أَبَاهَا كُلَّهَا وَعَلَى إِمَامِهَا وَجَمَاهَا النَّابِيتِ الدِّعَمِ

"Ağlıyor ve gözyaşlarını sel gibi döküyorum, Şeybe (Abdülmuttalib) vefat etti dindarlığın ve cömertliğin evi olan.

Onun şerefi cesur, cömert ve tekti. Onun pek çok faziletleri vardı tüm insanları aşan.

O, hiçbir kimsenin önüne geçemeyeceği liderdir sancağıyla kahramanları koruduğu zaman.

Orası nurla doldu ve insanlar kuraklık ve karanlıktan kurtuldu Allah'ın evini mamur ettiğinde.

Ağladı Kureyş'in hepsi babalarına, önderi, koruyucusu ve sarsılmaz direğine."

Onun dîvânında bazen kabilesinin şeref ve asaletiyle iftihar ettiği şiirler de bulunmaktadır. Mesela Ebû Tâlib, kavminin kendisine karşı gösterdiği gayretten ve duyduğu coşkudan memnun olunca kabilesinin eski zamanlarından bahsederek onları övmeye başlamak suretiyle Hz. Peygamber'in (s.a.v.) faziletini ve aralarındaki yerini şu beyitlerle zikretmiştir (Tavîl):²⁴

إِذَا اجْتَمَعَتْ يَوْمًا قُرَيْشٌ لِمَفْحَرٍ فَعَبْدُ مَنْافٍ سِرُّهَا وَصَمِيمُهَا

²³ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammi'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 89.

²⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye* I, 302; *Ebû Tâlib, Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammi'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 43.

وَإِنْ حُصِّلَتْ أَشْرَافُ عِبْدِ مَنْأَفِهَا فَفِي هَاشِمٍ أَشْرَافُهَا وَقَدِيمُهَا
وَإِنْ فَخَرْتُ يَوْمًا فَإِنَّ مُحَمَّدًا هُوَ الْمَصْطَفَى مَنْ سِيرُهَا وَكَرِيمُهَا

“Eğer Kureyş kabilesi bir gün şeref için toplanırsa Abdümenâfoğulları onun merkezi ve özüdür.

Eğer Abdümenâfoğullarının şerefli insanları tanınırsa, o zaman Haşimoğulları içinde haysiyetli ve kadim olanlarının bulunduğu görülecektir.

Eğer iftihar ederse bir gün (bilsinler ki) Muhammed (s.a.v.), onun sırrı ve şerefi olarak seçilen kişidir.”

O, bazı güzel davranışlara şahit olduğunda, bu eylemi gerçekleştiren kişileri tebrik etmekten ve onlara birtakım tavsiyelerde bulunmaktan geri durmamıştır. Mesela Ebû Tâlib, kardeşi Hz. Hamza'nın Müslüman olduğunu ilan etmesine çok sevinmiş, onu bu kararından dolayı kutlamış ve ona şu nasihatlerde bulunmuştur (Tavîl):²⁵

صَبْرًا أَبَا بَعْلَى عَلَى دِينِ أَحْمَدَ وَكُنْ مُظْهِرًا لِلدِّينِ وَوَقَّتْ صَابِرًا
وَخُطَّ مَنْ أَتَى بِالْحَقِّ مِنْ عِنْدِ رَبِّهِ بِصِدْقٍ وَعَزِيمٍ لَا تُكُنْ حَمَزَ كَافِرًا
فَقَدْ سَرَّنِي إِذْ قُلْتَ إِنَّكَ مُؤْمِنٌ فَكُنْ لِرَسُولِ اللَّهِ فِي اللَّهِ نَاصِرًا
وَنَادِ قُرَيْشًا بِالَّذِي قَدْ أَتَيْتُهُ جَهَارًا وَقُلْ مَا كَانَ أَحْمَدُ سَاجِرًا

“Ey Ebâ Ya 'la (Hamza) Allah seni muvaffak etsin! Ahmed'in dini üzere sebat et ve girdiğini duyur bu dine.

Gözet! Rabbinden doğrulukla ve kararlılıkla hakkı getireni, ey Hamza! (sakın tekrar) küfre düşme!

Sen, “Ben iman ettim” dediğinde çok sevindim. Öyleyse Resulullah için Allah yolunda yardımcı ol!

Açıkça getirdiğin şeyi Kureyş'in önünde ilan et! De ki: “Ahmed bir sihirbaz değildir.”

2. Şiirlerinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Nitelikleri

Arap dili ve edebiyatı âlimleri tarafından Câhiliye döneminin önemli şairlerinden biri olarak kabul edilen Ebû Tâlib'in dîvânı incelendiğinde; onun fahr, mersiye, methiye ve hikmet türünde şiirler söylediği görülmektedir. Onun dîvânında bu türler arasında Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında söylenmiş şiirlerin daha

²⁵ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 43.

yoğunlukta olduğu müşahede edilmektedir. Bu nedenle bu başlık altında Ebû Tâlib'in Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında söylemiş olduğu şiirler içerik açısından değerlendirilip yorumlanacaktır.

Ebû Tâlib şiirlerinde Hz. Peygamber'i (s.a.v.) doğru sözlülüğü, yumuşak huyluluğu, adaletli olması, cömertliği, fakir, dul ve yetimlere olan desteği, ihtiyaç sahipleri için bir sığınak olması, sözleri ve davranışlarında tutarlı olması gibi sahip olduğu üstün ahlakî meziyetlerle methetmiştir. O, şiirlerinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) isminin önceki kutsal kitaplarda zikredildiğini, Allah tarafından gönderilen bir peygamber olduğunu ve Ona (s.a.v.) vahiy indirildiğini açıkça söylemiştir. Ayrıca Hz. Muhammed'in (s.a.v.) kendisi için iyi bir nasihatçi olduğunu belirterek; Onun (s.a.v.) asil ve faziletli bir soydan geldiğine de işaret etmiştir. Ebû Tâlib, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) davetinin ilk dönemlerinde kavmi tarafından yalnız ve yardımsız bırakılmasını, batıla karşı olan mücadelesini, bu mücadelede onun karşılaştığı zorlukları şiirlerinde dile getirmiştir. Onun (s.a.v.) bu mücadelesinde her daim yanında olduğunu ve kendisine olan desteğinin ölünceye kadar devam edeceğini en güçlü şekilde ifade etmiştir. Yine Ebû Tâlib, şiirlerinde Hz. Muhammed'e (s.a.v.) davetini insanlara müjdeleyip yayma çağrısında bulunmuş ve Ona (s.a.v.) karşı sevgisini, şefkat ve merhametini her daim vurgulamıştır.

Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaşadığı toplum içindeki itibarını dile getirip onu methettiği aşağıdaki şiirinde Ebû Tâlib, Onun (s.a.v.) soyunun cömertlikte önder kabul edilen büyük dedesi Hâşim b. 'Abdimenâf'a dayanan asil bir soy olduğunu dile getirmiştir. Ayrıca bu şiirinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) çocukluğundan itibaren en önemli sıfatlarından biri olan doğru sözlü olmasını şöyle dile getirmiştir (Kâmil):²⁶

أَنْتَ	النَّبِيُّ	مُحَمَّدُ	قَرْمٌ	أَعْرُ	مُسَوِّدٌ
نِعْمَ	الْأَرُومَةُ	أَصْلُهَا	عَمْرُو	الْحِضْمُ	الْأَوْحَدُ
وَلَقَدْ	عَهْدَتُكَ	صَادِقًا	فِي	الْقَوْلِ	لَا تَتَرِيدُ
مَازَلْتُ	تَنْطِقُ	بِالصَّوَا	بِ	وَأَنْتَ	طِفْلٌ
					أَمْرُدُ

"Sen kavminin kendilerine şerefli bir efendi olarak seçtiği peygamber Muhammed'sin.

Onun cömertlikte önder olan Amr'a²⁷ dayanan soyu, ne güzel bir soydur.

Sana, söz söylemede yalanı değil doğruyu öğrettim.

Sakalı bitmemiş bir çocuk olduğun halde doğru konuşurdun."

²⁶ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebû Tâlib 'Ammi'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 35-36.

²⁷ Hâşim b. Abdimenâf'ın asıl adı Amr olup Hz. Muhammed'in (s.a.v.) büyük dedesi ve Hâşimoğulları'nın atasıdır. (Bk. İbrahim Sarıçam, "Hâşim b. Abdümenâf", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 1997), 16/405-406.)

Hız Muhammed (s.a.v.), henüz küçük bir çocukken amcası Ebû Tâlib ile birlikte bir ticaret kervanı ile birlikte Suriye'ye seyahat etmiştir.²⁸ Ebû Tâlib, bu seyahat hadisesinin nasıl başladığı ve seyahat süresince yaşananları tasvir ettiği aşağıdaki şiirine, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) güvenilirliğini ve kendi nazarındaki değerini methederek başlamıştır. Amca ve yeğen olarak Hz. Muhammed (s.a.v.) ile akrabalık ilişkilerinden doğan şefkat ve merhamet hislerini dile getirdiği beyitlerde, Onun (s.a.v.) kendisine ataları tarafından emanet edildiğini belirtmiştir. Emanetin gereğine riayet ederek Onu (s.a.v.) nasıl koruduğunu dile getiren beyitlerde duygularını şöyle ifade etmiştir (Kâmil):²⁹

إِنَّ الْأَمِينَ مُحَمَّدًا فِي قَوْمِهِ عِنْدِي يَفُوقُ مَنَازِلَ الْأَوْلَادِ
 لَمَّا تَعَلَّقَ بِالزَّمَامِ ضَمَمْتُهُ وَالْعَيْسُ قَدْ قَلَصَنَ بِالْأُرْوَادِ
 فَارْفَضَ مِنْ عَيْنِي دَمْعٌ ذَارِفٌ مِثْلُ الْجُمَانِ مُفَرَّقٌ بِيَدَادِ
 رَاعَيْتُ فِيهِ قَرَابَةَ مَوْصُولَةٍ وَحَفِظْتُ فِيهِ وَصِيَّةَ الْأَجْدَادِ
 وَدَعَوْتُهُ لِلسَّيْرِ بَيْنَ غُومَةٍ بِيضِ الْوُجُوهِ مَصَالِتِ أَمْجَادِ
 سَارُوا لِأُبْعَدَ طِيَّةٍ مَعْلُومَةٍ فَلَقْدُ تُبَاعِدُ طِيَّةَ الْمُرْتَادِ
 حَتَّى إِذَا مَا الْقَوْمُ بَصْرَى عَابَتُوا لَأَقْوَا عَلَى شَرْفٍ مِنْ الْمُرْصَادِ
 حَبْرًا فَأَخْبَرَهُمْ حَدِيثًا صَادِقًا عَنْهُ وَرَدَّ مَعَاشِرَ الْخُسَادِ
 قَوْمٌ يَهُودٌ قَدْ رَأَوْا مَا قَدْ رَأَوْا ظِلَّ الْعِمَامَةِ تَاغِرِي الْأَكْبَادِ
 ثَارُوا لِقَتْلِ مُحَمَّدٍ فَتَهَاؤُمُو عَنْهُ وَجَاهَدَ أَحْسَنَ التَّجَاهِدِ
 وَثَى بَجِيرَاءَ ذَرِيرًا فَانْتَنَى فِي الْقَوْمِ بَعْدَ تَجَادُلٍ وَتَعَادِي
 وَنَهَى دَرِيْسًا فَانْتَهَى لَمَّا نَهَى عَنْ قَوْلِ جَبْرِ نَاطِقِ بَسْدَادِ

“Muhakkak ki kavminin arasında güvenilir Muhammed benim nazarımda çocukların mertebelerinin üstündedir.

Develer yola çıkmaya hazır olmuşken devenin yularına yapıştığında onu bağrıma bastım.

Gözlerimden atın yeleleri üzerine düşen dağılmış inci taneleri gibi gözyaşı aktı.

²⁸ Bu seyahat hakkında detaylı bilgi için bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 1/204-208.

²⁹ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 38-39.

Onu yakın bir akraba olarak gözettim. Atalarımın emaneti olarak korudum.

Onu ihtiyaçlarını gideren cömert amcalarının arasında yolculuğa çağırdım.

Bilinen en uzak yöne doğru yürüdüler. Zira yola çıkmaya talip olan kişi, bulunduğu yerden uzaklaşır.

Ta ki kabile Busrâ'yı³⁰ gördüğü zaman yol üstündeki bir tepede konakladılar.

Yahudi bir âlim onun hakkında onlara doğru bir haber verdi. Hasetçiler topluluğunu geri çevirdi.

Yahudi bir kavim ciğerleri ferahlatan bulutun gölgesinde ne gördüyse gördü.

Muhammed'i öldürmeye harekete geçtiler. Bunun üzerine Bahîra onları engelledi ve onlarla en güzel şekilde mücadele etti.

Bahîra, Zerîr'e³¹ engel oldu. Bunun üzerine kavmi içinde mücadele ve düşmanlıktan sonra o vazgeçti.

Derîs'i de bu işi yapmaktan alıkoymdu. Doğru sözlü Yahudi âlimin sözüyle engellenince o da vazgeçti."

H. Muhammed'in (s.a.v.) erdemli birtakım niteliklerini dile getirerek başladığı aşağıdaki şiirinde, kavminin onu terk etmesini adeta şaşkınlıkla karşılamakta ve Onun (s.a.v.) ismi anılarak yağmur talep edildiğini belirtmektedir.³² Ebû Tâlib, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yetimlere, dullara ve fakirlere kol kanat gerdiği ve onlar için bir sığınak ve hami olduğu gerçeğini dile getirdiği bu şiirinde, ihtiyaç sahibi kimselerin Onun (s.a.v.) yanında ikram görüp nimetler içinde olduklarını da şöyle dile getirmektedir (Tavîl):³³

وما تَرَكَ قَوْمٍ، لَا أَبَا لَكَ، سَيِّدًا   يَحُوطُ الدَّمَارَ غَيْرَ ذَرْبٍ مَوَاكِلِ؟
وَأَبْيَضَ يُسْتَسْقَى الْعَمَامُ بِوَجْهِهِ   ثِمَالُ الْيَتَامَى عِصْمَةٌ لِلْأَرَامِلِ

³⁰ Busrâ, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberliğinden önce iki defa gittiği Suriye'nin güneyinde yer alan tarihî bir şehirdir. (Bk. Mustafa Fayda, "Busrâ", *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 1992), 6/470-472.)

³¹ İbn Hişâm, bu şiirdeki kişilerin Ehl-i kitap'tan olduklarını ve isimlerinin Züreyr, Temmâm ve Derîs olduğunu zikretmiştir. Bu kişilerin Hz. Muhammed'e (s.a.v.) bir kötülük yapmayı istediklerini fakat Bahîrâ'nın onların kötülüklerine engel olduğunu nakletmiştir. (Bk. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebeviyye*, 1/207.)

³² Ebû Tâlib'in Kâbe'de Hz. Peygamber'in elinden tutarak yeğeninin yüzü suyu hürmetine yağmur duasında bulunma hususunda ayrıntılı bilgi için bk. Halil İbrahim Bulut, "Hz. Peygamber'in En Büyük Destekçisi Ebû Tâlib'in Tarihi Kişiliği ve Mezheplerin Teşekkül Sürecinde İstismarı", *Hicrî Birinci Asırda İslâmî İlimler -II- Hadis, İslam Hukuku, Kelam, Mezhepler Tarihi, Arap Dili ve Siyer*, ed. Hidayet Aydar vd. (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020), 434-435.

³³ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 67.

يَلُودُ بِهِ الْهَلَاكُ مِنْ آلِ هَاشِمٍ فَهُمْ عِنْدَهُ فِي نِعْمَةٍ وَقَوَاضِلِ

“Ey babasız kalasica! Korunması gerekenleri muhafaza eden, ne söylediğini bilen ve işinde başkasını vekil kılmayan bir efendiyi bir kavmin terk etmesi de nedir?”

Asil efendi hürmetine (Allah’tan) yağmur talep edilir. O yetimlerin dayanağı ve sığınağı, dulların hamisidir.

Hâşim ailesinden fakirler ona sığınır. Onun yanında onlar nimet ve iyilik içindedirler.”

Hz. Peygamber’i (s.a.v.) üstün birtakım nitelikleriyle methederek başladığı aşığıdaki şiirde Ebû Tâlib, Onun (s.a.v.) insanlarla ilişkilerinde yumuşak huyunu, adaletli olmasını ve yaptığı işlerde ve söylediği sözlerde tutarlılığını dile getirmiştir. Allah’ın ondan haberdar olduğunu, yardımıyla Onu (s.a.v.) desteklediğini ve getirmiş olduğu dininin yok olup ortadan kaybolmayacağını ifade etmiştir. Ebû Tâlib, toplum içinde kınanma ve atalarına bağlılıktan ayrılma çekincesinden dolayı Hz. Peygamber’e (s.a.v.) tabi olmaktan duyduğu ıstırabı da dile getirmiştir. Hz. Peygamber’in (s.a.v.) herkes tarafından doğru sözlü biri olarak bilindiğini ve Onun (s.a.v.) aslı esası olmayan sözlerle uğraşmadığını da şöyle dile getirmiştir (Tavîl):³⁴

حَلِيمٌ رَشِيدٌ عَادِلٌ غَيْرُ طَائِشٍ يُوَالِي إِلَهًا أَيْسَ عَنْهُ بِغَافِلٍ
فَأَيَّدَهُ رَبُّ الْعِبَادِ بِنَصْرِهِ وَأَظْهَرَ دِينًا حَقَّهُ غَيْرُ نَاصِلٍ
فَوَاللَّهِ لَوْلَا أَنْ أَجِيءَ بِسَبْتَةٍ تَجْرُ عَلَى أَشْيَاخِنَا فِي الْمَحَافِلِ
لَكُنَّا اتَّبَعْنَاهُ عَلَى كُلِّ حَالَةٍ مِنْ الدَّهْرِ جِدًّا غَيْرَ قَوْلِ التَّهَافُلِ
لَقَدْ عَلِمُوا أَنَّ ابْنَنَا لَا مُكَذَّبُ لَدَيْهِمْ وَلَا يُعْنَى بِقَوْلِ الْأَبَاطِلِ

“O, yumuşak huylu, hak yolu takip eden, adaletli ve tutarsız değildir. O, kendisinden habersiz olmayan bir İlah’a dosttur.

Kulların rabbi onu yardımıyla güçlendirdi. Öyle bir din ortaya çıkardı ki onun hakikati zâil olmayacaktır.

Allah’a yemin olsun ki türlü meclislerde atalarımıza utanç sebebi olacak şeyler getirecek olmasam,

Her durum ve zamanda hakikaten şaka olmadan mutlaka ona tabi olurduk.

Oğlumuzun yanımızda yalanlanan biri olmadığını kesinlikle biliyorlar. Aslı esası olmayan sözlerle de meşgul olmaz.”

³⁴ Ebû Tâlib, *Dîvânü Ebî Tâlib ‘Ammî’n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 73.

Hız. Muhammed'i (s.a.v.) en güzel sıfatlara sahip olan cömert bir efendi olduğunu dile getirerek başladığı aşğıdaki şiirinde Ebû Tâlib, onun nesebinin asil bir soya dayandığını belirtmektedir. O, yeğeni Hz. Muhammed'i (s.a.v.) ve dostlarını çok sevdiğini belirterek Onun (s.a.v.) zaferi uğrunda verdiği mücadeleyi anlatmaktadır. Ebû Tâlib, bu şiirin dördüncü beytinde Hz. Peygamber'in (s.a.v.) daveti uğrunda katlandığı sıkıntılara karşı adeta yeğeninün üzüntüsünü hafifleterek ileride karşılaşacağı güzelliklere işaret etmektedir. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) insanlar içindeki üstünlüğünü vurgulamış ve fazilette Onun (s.a.v.) benzerinin olmadığını ise şöyle dile getirmiştir (Tavîl):³⁵

أشَمُّ مَنْ التَّخَمَّ البهاليلِ يَنْتَمِي إِلَى حَسَبِ فِي حَوْمَةِ المَجْدِ فَاضِلِ
 لَعْمَرِي لَقَدْ كَلَّفْتُ وَجْدًا بِأَحْمَدِ وَإِخْوَتِهِ دَابَّ المَحَبِّ المواصلِ
 أَقِيمُ عَلَى نَصْرِ النَبِيِّ مُحَمَّدِ أَقَاتِلُ عَنْهُ بِالقَنَا والقنابِلِ
 فلا زالَ فِي الدُّنْيَا جَمالًا لأَهْلِهِ وَزَيْنًا لِمَا وَلاهُ رَبُّ المَشاكِلِ
 فَمَنْ مِثْلُهُ فِي النَّاسِ أَيُّ مُؤَمِّلِ إِذا قاسَهُ الحُكَّامُ عِنْدَ التَّفاضِلِ

"O en iyi sıfatları toplayan cömert bir efendidir. O şerefli ve faziletli bir soya mensuptur.

Ömrüm üzere yemin olsun ki Ahmed'i ve dostlarını sevenlerin sevdiği gibi çok sevdim.

Peygamber Muhammed'in zaferini gözlüyorum. Onun uğrunda mızraklar ve süvarilerle savaşıyorum.

Dünyada hala ehli için bir güzellik ve başına zorluk gelenler için de bir süs vardır.

Hakemler, insanlar arasında bir karşılaştırma yaptığında, fazilette kim Onun gibi olabilir?"

Ebû Tâlib, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) davetini açıklaması çağrısında bulunduğu aşğıdaki şiirinde ölünceye kadar ona destek olacağını açıkça ifade etmektedir. Hz. Peygamber'in doğruyu söyleme ve güvenilirlik gibi önemli niteliklerini dile getirdiği beyitlerde; Onun (s.a.v.) davet ettiği dinin, yeryüzündeki dinlerin en hayırlısı olduğunu da vurgulamaktadır. Ayrıca Ebû Talip bu şiirinde Hz. Peygamber'in kendisi için bir nasihatçi olduğunu belirtmekle birlikte insanların kendisini kınama endişelerinden çekinmemiş olsaydı Onun (s.a.v.) davetine icabet edeceğini de dile getirmektedir (Kâmil):³⁶

³⁵ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebû Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 72.

³⁶ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebû Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 91.

وَاللّٰهُ لَنْ يَصِلُوْا اِلَيْكَ بِجَمْعِهِمْ   حَتّٰى اَوْسَدَ فِي التُّرَابِ دَفِينَا
 فَصَدَّغْ بِاَمْرِكَ مَا عَلَيَّكَ غَضَاظَةٌ   وَاَبْشِرْ بِذٰلِكَ، وَقَرَّرْ مِنْهُ عَيْوُنَا
 وَدَعَوْتِي، وَزَعَمْتَ اَنْكَ نَاصِحٌ   وَلَقَدْ صَدَّقْتَ، وَكُنْتَ تَمَّ اَمِينَا
 وَعَرَضْتَ دِيْنًا قَدْ عَلِمْتُ بِاَنَّهُ   مِنْ خَيْرِ اٰذْيَانِ الْبَرِيَّةِ دِيْنَا
 لَوْلَا الْمَلَامَةُ اَوْ حَذَارِي سُبَّةٌ   لَوْجَدْتَنِي سَمَحًا بِذٰلِكَ مُبِيْنَا

“Allah’a yemin olsun ki hep birlikte onlar sana (saldırırsalar da) ben ölünceye kadar sana asla ulaşamayacaklar.

Sen emrini açıkla, sana söylenecek bir söz yoktur. Onu yay, onunla gönülleri rahatlığa erdir.

Beni davet ettin. Senin bana nasihat veren biri olduğuna inanmaktayım. Sen hakikati söyledin. Sen güvenilir biriydin.

Sen bir din sundun. Onun yeryüzündeki dinlerin en hayırlısı olduğunu bilmekteyim.

Şayet ben insanların yergi ve ayıplarından endişelenmeseydim, sen beni bu dine apaçık bir müntesip olarak bulurdun.”

Soyları Hz. İbrahim’e dayanan Hz. Muhammed’in (s.a.v.) on dördüncü nesilden dedesi olan Kinâne b. Huzeyme’ye nispet edilen Kinâne, Adnânîler’e mensup büyük bir Arap kabilesidir.³⁷ Ebû Talip, Kinâneliler’in birtakım üstün meziyetlerini dile getirerek başladığı aşağıdaki şiirinde, onlara Allah’tan Hz. Peygamber’in (s.a.v.) bir elçi olarak gönderildiğini dile getirmektedir. O, bu şiirinde Kinâneliler’i güzel işlerle Hz. Peygamber’e (s.a.v.) yönelmeye şöyle teşvik etmektedir (Haffî):³⁸

قُلْ لِمَنْ كَانَ مِنْ كِنَانَةَ فِي الْعُرِّ   زِ وَأَهْلِ النَّدَى وَأَهْلِ الْفَعَالِ
 قَدْ أَنَاكُمْ مِنَ الْمَلِكِ رَسُولٌ   فَاَقْبَلُوْهُ بِصَالِحِ الْأَعْمَالِ
 فَاَقْبَلُوا أَحْمَدًا فَإِنَّ مِنَ اللَّ   هِ رِدَاءَ عَلَيِّهِ غَيْرَ مُذَالِ

“Kinâne’den asil, cömert ve övgüye layık olanlara söyle.

Size Allah’tan bir elçi geldi. Bu yüzden güzel işlerle ona yönelin.

³⁷ Casim Avcı, “Kinâne (Benî Kinâne)”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 26/31-32.

³⁸ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib ‘Amî’n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 62.

Yönelin Ahmed'e çünkü onun üstünde Allah'tan ayakaltına alınmayan bir elbise vardır."

Ebû Talip, Hz. Muhammed'i (s.a.v.) methettiği bir şiirinde onun Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğuna vurgu yaparak ona kitaplar indirilmesini şöyle dile getirmiştir (Basît):³⁹

أَنْتَ الرَّسُولُ رَسُولُ اللَّهِ تَعَلَّمَهُ عَلَيكَ نَزَلَ مِنْ ذِي الْعِزَّةِ الْكُتُبُ

"Sen gerçekten Allah'ın resulüsün. Kendisini bildiğimiz izzet sahibi tarafından sana kitaplar indirildi."

Onun şu beyitlerinde Hz. Muhammed'in (s.a.v.), önceki kutsal kitaplarda peygamber olarak gönderileceğinin belirtildiğini işaret etmiş ve Onun (s.a.v.) Allah'ın muhabbetine mazhar ve insanların en hayırlısı olduğunu ifade etmiştir. Ebû Tâlib, bu şiirinde Kâbe'nin rabbine yemin ederek her ne şart altında olursa olsun Onu (s.a.v.) düşmanlarına teslim etmeyeceklerini açıkça şöyle dile getirmiştir (Tavîl):⁴⁰

أَلَمْ تَعَلَّمُوا أَنَا وَجَدْنَا مُحَمَّدًا نَبِيًّا كَمُوسَى خُطَّ فِي أَوَّلِ الْكُتُبِ؟
وَأَنَّ عَلَيْهِ فِي الْعِبَادِ مَحَبَّةً وَلَا خَيْرَ مِمَّنْ حَصَّهُ اللَّهُ بِالْحُبِّ
فَلَسْنَا وَرَبِّ الْبَيْتِ نُسَلِّمُ أَحْمَدًا لِعَزَاءِ مِنْ عَضِّ الزَّمَانِ وَلَا كَرْبِ

"Bizim, Muhammed'i ilk kitaplarda ismi geçen Musa gibi bir peygamber olarak bulduğumuzu bilmediniz mi?

Kullar içinde kendisine muhabbet duyulduğunu bilmez misiniz? Allah'ın kendisine sevgiyi tahsis ettiği kimseden daha hayırlısı yoktur.

Kâbe'nin Rabbine yemin olsun ki! Ahmed'i ne zor ne de felaket zamanında teslim edecek değiliz."

Yukarıdaki şiiri Ebû Tâlib Mekkeli müşriklerin Müslümanlara karşı başlatmış olduğu sosyal, ekonomik ve psikolojik mahiyetli baskıları içeren ve yaklaşık üç yıl süren boykot hadisesinin başlaması üzerine söylemiştir.⁴¹

Ebû Tâlib, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yalnız ve yardımsız bırakıldığı hususundaki serzenişini dile getirdiği aşağıdaki beyitlerde kabilesinin asaletine vurgu yaparak Hz. Muhammed'i (s.a.v.) düşmanlarının eline bırakmayacaklarını açıkça ifade etmiştir. Allah'ın birtakım insanlarla ona yardım edeceğini ifade ettikten sonra kutsal değerler

³⁹ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 21.

⁴⁰ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 27-28.

⁴¹ Bulut, "Hz. Peygamber'in En Büyük Destekçisi Ebû Tâlib'in Tarihi Kişiliği", 438-439.

üzerine ettikleri yeminlerle ölünceye kadar Hz. Peygamber'in (s.a.v.) çevresinden ayrılmayacaklarını ve Ona (s.a.v.) destek olacaklarını şöyle dile getirmiştir (Tavîl):⁴²

وما نَنْبُ مَنْ يَدْعُو إِلَى اللَّهِ وَحْدَهُ   وَدِينِ قَدِيمِ أَهْلِهِ عَيْرُ خَيْبٍ؟
 وما ظَلَمَ مَنْ يَدْعُو إِلَى الْبِرِّ وَالنَّقَى   وَرَأْبُ الثَّأْيِ فِي يَوْمِ لَاحِينَ مَشْعَبٍ؟
 فلا تَحْسِبُونَا خَاذِلِينَ مُحَمَّداً   لِذِي غُرَبَةٍ مِنَّا وَلَا مُتَّقَرِّبِ
 سَتَمَنَعُهُ مِنَّا يَدٌ هَاشِمِيَّةٌ   مُرَكَّبُهَا فِي الْمَجْدِ خَيْرُ مُرَكَّبِ
 وَيُنْصُرُ اللَّهُ الَّذِي هُوَ رَبُّهُ   بِأَهْلِ الْعَفِيرِ أَوْ بِسُكَّانِ يَثْرِبِ
 يَمِينًا صَدَقْنَا اللَّهَ فِيهَا وَلَمْ نُكُنْ   لِخَلْفِ بَطْلًا بِالْعَتِيقِ الْمُحَجَّبِ
 نُفَارِقُهُ حَتَّى نُصْرَعَ حَوْلَهُ   وَمَا بَالُ تَكْذِيبِ النَّبِيِّ الْمُقَرَّبِ؟

“Tek başına Allah’a ve inanlarının hüsrana uğramadığı eski dine (Hz. İbrahim dinine) davet edenin günahı nedir?”

Bozgunculuğu düzeltmeye vaktin olmadığı bir günde, takvaya ve iyiliğe davet edene karşı bu zulüm nedir?”

Ne bizden uzak ne de yardımsız kalmış Muhammed’i terk edeceğimizi zannetmeyin.

Asalette en iyi şekilde oluşmuş Hâşimî bir güç buna engel olacak.

Rabbi olan Allah Ukayr⁴³ veya Yesrib halkı ile ona yardım edecek.

Kâbe ile yaptığımız yeminin boş olmadığı halde içinde Allah’ı tasdik ettiğimiz bir yeminle yemin ettik.

Ölünceye kadar onun etrafından ayrılmayacağız. Allah’a dost nebiyi yalanlamak da nedir?”

Mekkeli müşrikler Ebû Tâlib’in Hz. Muhammed’i (s.a.v.) terk etmeyiip desteklemeye devam edeceğini anladıkları zaman Kureys kabilesinin en güçlüsü ve en yakışıklısı olarak kabul ettikleri Hz. Peygamber’in azılı düşmanı Velîd b. Muğîre’nin (ö. 1/622) oğlu ‘Umâre’yi yanlarına almışlardır. Onu evlat edinmesini, onun aklından ve yardımından faydalanmasına karşılık öldürmeleri için Hz. Muhammed’i (s.a.v.)

⁴² Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib ‘Ammî’n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 26-27.

⁴³ Eskiden Arabistan’ın Hicr bölgesinin karşısında yer alan küçük bir sahil köyü iken Günümüzde Suudi Arabistan’ın eş-Şarkiyye bölgesinde yer alan önemli bir ticaret ve liman şehridir. (Bk. Ebû ‘Abdillâh Şihâbüddîn Yâkut b. ‘Abdillâh el-Hamevî, *Mu’cemü’l-büldân*, (Beyrut: Dâru Sâdır, 1995), 4/138); Mustafa L. Bilge, “Laşâ”, *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi* (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27/59-60.

kendilerine teslim etmelerini istemişlerdir. Ebû Tâlib, ise onların bu isteğini: “Siz kendi çocuğunuzu beslemem için bana veriyorsunuz buna karşılık öldürmek için kendi oğlumu size vermeme istiyorsunuz” diyerek reddetmiş⁴⁴ ve aşağıdaki şiirle kavmine şöyle cevap vermiştir (Tavîl):⁴⁵

يَقُولُونَ لِي: دَعِ نَصْرَ مَنْ جَاءَ بِالْهُدَى
وَعَالِبٍ لَنَا غَالِبٌ كَلِّ مُغَالِبِ
وَسَلِّمْ إِلَيْنَا أَحْمَدًا وَاكْفَلْنَا لَنَا
بُنْيَا وَلَا تَحْفَلْ بِقَوْلِ الْمُعَاتِبِ
فَقُلْتُ لَهُمْ: اللَّهُ رَبِّي وَنَاصِرِي
عَلَى كُلِّ بَاغٍ مِنْ لُؤْيِ بْنِ غَالِبِ

“Bana: “Hidayeti getireni terk et ve tüm galip gelenlerin savaşması gibi bizim için mücadele et,

Ahmed'i bize teslim et, oğlumuzu bizim için bak ve kınayanın sözüne aldırış etme!” diyorlar.

Bunun üzerine onlara: “Lüey b. Gâlib soyundan gelen her zalime karşı Allah rabbim ve yardımcımıdır.” dedim.”

Ebû Tâlib, Hz. Muhammed'e (s.a.v.) inanmayanları, “Siz, Muhammed'i (s.a.v.) yeneceğiniz konusunda yanılıyorsunuz. Çünkü benim gibi Muhammed'in (s.a.v.) yanında olanlar henüz savaşmadı.” diyerek onları şöyle uyarmıştır. (Tavîl):⁴⁶

كَدَّبْتُمْ وَبَيْتِ اللَّهِ نَيْرِي مُحَمَّدًا
وَلَمَّا نَطَاعِنُ دُونَهُ وَنُتَاضِلِ
وَسَلِّمَهُ حَتَّى نُصْرَعَ حَوْلَهُ وَتَدْهُلَ
عَنْ أَبْنَانِنَا وَالْحَلَالِ

“Allah'ın evine yemin olsun ki Muhammed ile birlikte mağlup olacağımız konusunda yanıldınız. Biz, henüz Onun uğrunda mücadele edip savaşmadık.

Çocuklarımızı ve eşlerimizi terk edip etrafında yere serilmedikçe Onu bırakmayacağız.”

Hız. Muhammed'in (s.a.v.) yaşadığı toplum içinde artık kimsenin kendisine güç yetiremeyeceği şekilde kökleştiğini vurgulayarak başladığı aşağıdaki şiirinde Ebû Tâlib, Onun (s.a.v.) her türlü batıla karşı yapmış olduğu mücadeleyi dile getirmiştir. Hız. Peygamber'i (s.a.v.) korumak için tüm bedeniyle mücadele ettiğini ve Onu (s.a.v.) savunduğunu ifade ederek Onun (s.a.v.) hem bu dünyada hem de ahirette Allah tarafından değerinin yükseltileceğini ise şöyle dile getirmiştir (Tavîl):⁴⁷

فَأَصْبَحَ فِينَا أَحْمَدُ فِي أَرْوَمَةٍ
تُقَصِّرُ عَنْهَا سَوْرَةٌ الْمُتَطَاوِلِ

⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-nebevîyye*, I, 299-300.

⁴⁵ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 23.

⁴⁶ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 66.

⁴⁷ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 74.

كَأَنِّي بِهِ فَوْقَ الْجِيَادِ يَفُودُهَا إِلَى مَعْشَرٍ زَاغُوا إِلَى كُلِّ بَاطِلٍ
وَجُدْتُ بِنَفْسِي دُونَهُ وَحَمِيئَتُهُ وَدَافَعْتُ عَنْهُ بِالطَّلَى وَالكَلاَكِلِ
وَلَا تَشْكُ أَنَّ اللَّهَ رَافِعُ أَمْرِهِ وَمُعْلِيهِ فِي الدُّنْيَا وَيَوْمَ الثَّجَادِلِ

“Ahmed aramızda saldıranın güç yetiremeyeceği bir kök haline geldi.

Sanki ben onu savaş atlarının üzerinde her türlü batıla sapmış bir topluluğa doğru onları sevk ederken görüyorum.

Onun uğrunda kendimi siper ettim ve onu korudum. Tüm bedenimle onu savundum.

Şüphesiz ki Allah dünyada da kıyamet gününde de onun durumunu yükseltip kıymetini artıracaktır.”

Ebû Tâlib Mekke'nin kutsiyetini belirttiği aşağıdaki beyitte Hz. Peygamber'in (s.a.v.) zekâ ve cesaretini şöyle ifade etmiştir (Tavîl):⁴⁸

وَعَزَبَةٌ دَارٌ لَا يُحِلُّ حَرَامَهَا مِنْ النَّاسِ إِلَّا اللَّوْذَعِيُّ الْخَلَّاجِلِ

“Arapların yurdu, insanlardan ancak keskin zekâlı, cesur efendi tarafından haramı helal kılınan bir yurttur.”

SONUÇ

Ebû Tâlib'in şiirlerinde Hz. Peygamber (s.a.v.), dürüstlük, adalet, cömertlik ve erdemlilik gibi üstün ahlaki niteliklerle tasvir edilmektedir. Ayrıca, bu şiirlerde Hz. Muhammed'in (s.a.v.) Allah tarafından gönderilmiş bir peygamber olduğu açıkça vurgulanmıştır. Ebû Tâlib'in, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yalnız kaldığı dönemlerde dahi Ona maddi ve manevi destek sunduğu, şiirlerinde de bu desteği güçlü bir şekilde dile getirdiği tespit edilmiştir. Bu durum, yalnızca akrabalık bağından değil, Hz. Peygamber'in üstün niteliklerine olan hayranlıktan da kaynaklanmaktadır. Ayrıca onun bu şiirleri, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) peygamberlik mücadelesinin ilk yıllarına ışık tutmakta ve Onun (s.a.v.) ahlaki erdemlerini ve İslam'ın yayılma sürecindeki zorlukları anlamaya katkı sunmaktadır.

Diğer yandan Hz. Peygamber (s.a.v.) için ilk methiyelerin İslam dininin yayılması ve Müslümanların Medine'de güç kazanmaya başlamasından itibaren ortaya çıktığına dair genel bir kanaat hâsıl olmuştur. Bunula birlikte Ebû Tâlib'in Müslüman olup olmadığı tartışmaları bir kenara bırakılıp Hz. Peygamber'i (s.a.v.) öven şiirleri dikkate alındığında bu konuda ilk örneklerin Ebû Tâlib tarafından verildiği görülecektir.

⁴⁸ Ebû Tâlib, *Dîvânu Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebî (sallallahu aleyhi ve sellem)*, 62.

Bu çalışma, Ebû Tâlib'in Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında yazdığı şiirleri inceleyerek, onun edebi kişiliğini ve bu şiirlerin içerik ve tematik özelliklerini ortaya koymaya çalışmıştır. Elde edilen bulgular, bu şiirlerin hem edebi hem de tarihi açıdan büyük bir değer taşıdığını göstermektedir.

KAYNAKÇA

- Avcı, Casim. "Kinâne (Benî Kinâne)". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 26/31-32. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Bilge, Mustafa L. "Lahsâ". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 27/59-60. Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî. *Delâ'ilü'n-nübüvve*. thk. 'Abdümü'tî Kal'acî. Beyrut: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 1988.
- el-Buhârî, Ebû 'Abdillâh Muhammed b. İsmâil b. İbrâhîm el-Cu'fî. *Sahîhu'l-Buhârî*. thk. Mustafa Dîb el-Buğâ. Dimeşk: Dâru İbn Kesîr, 1993.
- Bulut, Halil İbrahim. "Hz. Peygamber'in En Büyük Destekçisi Ebû Tâlib'in Tarihi Kişiliği ve Mezheplerin Teşekkül Sürecinde İstismarı". *Hicrî Birinci Asırda İslâmî İlimler -II- Hadis, İslam Hukuku, Kelam, Mezhepler Tarihi, Arap Dili ve Siyer*. ed. Hidayet Aydar vd. 431-452. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2020.
- el-Câhiz, Ebû Osmân 'Amr b. Bahr b. Mahbûb. *el-Beyân ve't-tebyîn*. thk. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1998.
- el-Cumahî, İbn Sellâm. *Tabakâtu fuhûli's-şu'arâ'*. thk. Taha Ahmed İbrahim. Kahire: Dâru'l-Kütübî'l-İlmiyye, 2001.
- Çiçekler, Mustafa. "Na't". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 32/437. İstanbul: TDV Yayınları, 2006.
- Ebû Tâlib. *Dîvânü Ebî Tâlib 'Ammî'n-Nebi (sallallahu aleyhi ve sellem)*. thk. Muhammed Altuncî. Beyrut: Dâru'l Kitâbi'l Arabî, 1994.
- el-Esed, Nâsıruddîn. *Masâdirü's-şiri'l-câhilî*. Beyrut: Dâru'l-Cîl, 1988.
- Fayda, Mustafa. "Busrâ". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 6/470-472. Ankara: TDV Yayınları, 1992.
- Fırlalı, Ethem Ruhi. "Ebû Tâlib". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 10/237-238. İstanbul: TDV Yayınları, 1994.
- el-Hamevî, Yâkût. *Mu'cemü'l-büldân*. Beyrut: ty, 1957.
- İbn Hazm, Ebû Muhammed Ali b. Ahmed el-Endelüsî. *Cemheretü'l-ensâbi'l- Arab*. Beyrut: Dâru'l Kütübî'l İlmiyye, 1983.
- İbn Hişâm, Ebû Muhammed Cemâlüddîn 'Abdülmelik b. Eyyûb el-Himyerî. *es-Sîretü'n-nebeviyye*. thk. Ömer 'Abdusselâm Tadmürî. Beyrut: Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, 1990.
- el-Kummî, 'Abbâs. *el-Kunâ ve'l-alkâb*. Beyrut: Müessetü'n-Neşri'l-İslâmî, 1329.

- Muhammed Muhammed, Ali Kâsım. *Ebû Tâlib ve Hassân b. Sâbit'in Divanlarında Hz. Peygamber'in Methi*. Eskişehir: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, 2021.
- Sarıçam, İbrahim. "Hâşim b. Abdümenâf". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 16/405-406. İstanbul: TDV Yayınları, 1997.
- Sezgin, Fuat. *Târîhu't-türâsi'l-'Arabî*. çev. Mahmûd Fehmî Hicâzî. Riyâd: Câmîatü'l-İmâm Muhammed b. Suûd el-İslâmiyye, 1991.
- Sîbeveyhi, Ebû Bişr 'Amr b. Osmân b. Kanber el-Hârisî. *el-Kitâb*. thk. 'Abdusselâm Muhammed Hârûn. Kahire: Mektebetü'l-Hâncî, 1988.
- 'Uleyvî Keşkül, Hanâ 'Abbâs. *Şî'ru Ebî Tâlib: Dirâse Edebiyye*. Necef: Mektebetü'r-Ravda el-Hayderiyye, 2011.
- Ünal, Ömer. "Ebû Tâlib: Hayatı ve Edebi Kişiliği". *Ekev Akademi Dergisi* 17 (Güz 2003), 113-132.
- Tüccar, Zülfikar. "İbn Sellâm el-Cumahî". *Türkiye Diyanet Vakfı Ansiklopedisi*. 20/312-313. İstanbul: TDV Yayınları, 1999.
- Yavuz, Lütfullah. "Ebu Tâlib b. Abdilmuttalib'in 'Kaside-i Şi'biyye'si Üzerine". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 9/4 (2009), 305-326.